ומה עופות שאין המום פוסל בהן. דלמר מר (תמורה דף יד.) אין תמות וחכרות בעופות: **זמן פוסל בהן.** דהא דכיתהו להו גבי פיגול כפ׳ בית שמאי (ליל מד.) אלמא פסול [1] בהו זמן: **תורם וזבח השלמים.** תורה אמת לכל השלמים ואפילו לשלמי במה קטנה למה שלמור בענין ומה אמור כאותו ענין זמן לתודה וזמן לשלמים ומתשמת פיגול. והא דאיעטריך לרבוייהו מעוט דאתי מבנין אב דהכון יסרף והיוצא יסרף דלא יפקול בה זמן לפיכך הוצרך לרבותו [2]: **לעשות זמן במה קטנה כזמן במה גדולה.** לתודה יום ולילה ולשלמים שני ימים ולילה אחד ועוד מי מפיגול יליף (שם) מג״ש דעון עון וטמא נמי בהיא פרשתא כתיב (ויקרא ז) והנפש אשר תאכל [3] וגו׳:

מה עופות [4]**שאין המום פוסל בהן** [5]**זמן פוסל בהן** [6]**אין** קדשי במה קטנה שהמום פוסל בהן אינו דין שזמן פוסל בהן מה לעופות שכן [7]אין הזר כשר בהן תאמר בבמה קטנה [8]שהזר כשר בה [9] לא יהא זמן פסול [10] בה ת״ל [11]וזאת תורת זבח השלמים לעשות זמן במה קטנה כזמן במה גדולה:

הדרן עלך פרת חטאת וסליקא לה מסכת זבחים

הדרן עלך פרת חטאת וסליקא לה מסכת זבחים

אחר השלמת המסכתא יאמר זה ויועיל לזכרון בעזרת השם יתברך

הַדְּרָן עֲלָךְ מַסֶּכֶת זְבָחִים וְהַדְּרָךְ עָלָן. דִּעְתָּן עֲלָךְ מַסֶּכֶת זְבָחִים וְדַעְתָּךְ עָלָן. לֹא נִתְנַשֵּׁי מִינָּךְ מַסֶּכֶת זְבָחִים וְלֹא תִתְנַשֵּׁי מִינָּן לֹא בְּעָלְמָא הָדֵין וְלֹא בְּעָלְמָא דְּאָתֵי:

יאמר כן שלשה פעמים ואחר כך יאמר:

יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ שֶׁתְּהֵא תּוֹרָתְךָ אֻמָּנוּתֵנוּ בָּעוֹלָם הַזֶּה וּתְהֵא עִמָּנוּ לָעוֹלָם הַבָּא. חֲנִינָא בַּר פָּפָּא רְמִי בַּר פָּפָּא נַחְמָן בַּר פָּפָּא אַחְאִי בַּר פָּפָּא אַבָּא מָרִי בַּר פָּפָּא רַפְרָם בַּר פָּפָּא רָבִישׁ בַּר פָּפָּא סוּרְחָב בַּר פָּפָּא אִדָּא בַּר פָּפָּא דְּרוּ בַּר פָּפָּא:

הֶעֱרֵב נָא יְיָ אֱלֹהֵינוּ אֶת דִּבְרֵי תּוֹרָתְךָ בְּפִינוּ וּבְפִיפְיוֹת עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל. וְנִהְיֶה כֻּלָּנוּ אֲנַחְנוּ וְצֶאֱצָאֵינוּ וְצֶאֱצָאֵי עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל כֻּלָּנוּ יוֹדְעֵי שְׁמֶךָ וְלוֹמְדֵי תוֹרָתֶךָ: מֵאוֹיְבֵי תַּחְכְּמֵנִי מִצְוֹתֶיךָ כִּי לְעוֹלָם הִיא לִי: יְהִי לִבִּי תָמִים בְּחֻקֶּיךָ לְמַעַן לֹא אֵבוֹשׁ: לְעוֹלָם לֹא אֶשְׁכַּח פִּקּוּדֶיךָ כִּי בָם חִיִּיתָנִי: בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ לַמְּדֵנִי חֻקֶּיךָ: אָמֵן אָמֵן אָמֵן סֶלָה וָעֶד:

מוֹדִים אֲנַחְנוּ לְפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ שֶׁשָּׂמְתָּ חֶלְקֵנוּ מִיּוֹשְׁבֵי בֵּית הַמִּדְרָשׁ וְלֹא שַׂמְתָּ חֶלְקֵנוּ מִיּוֹשְׁבֵי קְרָנוֹת. שֶׁאָנוּ מַשְׁכִּימִים וְהֵם מַשְׁכִּימִים. אָנוּ מַשְׁכִּימִים לְדִבְרֵי תוֹרָה וְהֵם מַשְׁכִּימִים לְדְבָרִים בְּטֵלִים. אָנוּ עֲמֵלִים וְהֵם עֲמֵלִים. אָנוּ עֲמֵלִים וּמְקַבְּלִים שָׂכָר וְהֵם עֲמֵלִים וְאֵינָן מְקַבְּלִים שָׂכָר. אָנוּ רָצִים וְהֵם רָצִים. אָנוּ רָצִים לְחַיֵּי הָעוֹלָם הַבָּא וְהֵם רָצִים לְבְאֵר שַׁחַת. שֶׁנֶּאֱמַר וְאַתָּה אֱלֹהִים תּוֹרִידֵם לִבְאֵר שַׁחַת אַנְשֵׁי דָמִים וּמִרְמָה לֹא יֶחֱצוּ יְמֵיהֶם וַאֲנִי אֶבְטַח בָּךְ:

יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהַי כְּשֵׁם שֶׁעֲזַרְתַּנִי לִסְיֵם מַסֶּכֶת זְבָחִים כֵּן תַּעֲזְרֵנִי לְהַתְחִיל מַסֶּכְתּוֹת וּסְפָרִים אֲחֵרִים וּלְסַיְּמָם לִלְמֹד וּלְלַמֵּד לִשְׁמוֹר וְלַעֲשׂוֹת וּלְקַיֵּם אֶת כָּל דִּבְרֵי תַלְמוּד תּוֹרָתֶךָ בְּאַהֲבָה. וּזְכוּת כָּל הַתַּנָּאִים וַאֲמוֹרָאִים וְתַלְמִידֵי חֲכָמִים יַעֲמוֹד לִי וּלְזַרְעִי שֶׁלֹּא תָמוּשׁ הַתּוֹרָה מִפִּי וּמִפִּי זַרְעִי וְזֶרַע זַרְעִי עַד עוֹלָם. וְתִתְקַיֵּם בִּי בְּהִתְהַלְּכְךָ תַּנְחֶה אוֹתְךָ בְּשָׁכְבְּךָ תִּשְׁמֹר עָלֶיךָ וְהָקִיצוֹתָ הִיא תְשִׂיחֶךָ. כִּי בִי יִרְבּוּ יָמֶיךָ וְיוֹסִיפוּ לְךָ שְׁנוֹת חַיִּים: אוֹרֶךְ יָמִים בִּימִינָהּ בִּשְׂמֹאלָהּ עֹשֶׁר וְכָבוֹד: יְיָ עוֹז לְעַמּוֹ יִתֵּן יְיָ יְבָרֵךְ אֶת עַמּוֹ בַשָּׁלוֹם:

יִתְגַּדַּל וְיִתְקַדַּשׁ שְׁמֵהּ רַבָּא. בְּעָלְמָא דְּהוּא עָתִיד לְאִתְחַדָּתָא, וּלְאַחֲיָא מֵתַיָּא, וּלְאַסְקָא לְחַיֵּי עָלְמָא, וּלְמִבְנֵא קַרְתָּא דִירוּשָׁלֶם, וּלְשַׁכְלֵל הֵיכְלֵיהּ בְּגַוָּהּ, וּלְמֶעְקַר פּוּלְחָנָא נוּכְרָאָה מֵאַרְעָא, וּלְאָתְבָא פּוּלְחָנָא דִשְׁמַיָּא לְאַתְרֵיהּ, וְיִמְלִיךְ קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא בְּמַלְכוּתֵיהּ וְיַקְרֵיהּ, וְיַצְמַח פֻּרְקָנֵהּ וִיקָרֵב מְשִׁיחֵהּ. בְּחַיֵּיכוֹן וּבְיוֹמֵיכוֹן וּבְחַיֵּי דְכָל בֵּית יִשְׂרָאֵל בַּעֲגָלָא וּבִזְמַן קָרִיב, וְאִמְרוּ אָמֵן. יְהֵא שְׁמֵהּ רַבָּא מְבָרַךְ לְעָלַם וּלְעָלְמֵי עָלְמַיָּא. יִתְבָּרַךְ וְיִשְׁתַּבַּח וְיִתְפָּאַר וְיִתְרוֹמֵם וְיִתְנַשֵּׂא וְיִתְהַדַּר וְיִתְעַלֶּה וְיִתְהַלָּל שְׁמֵהּ דְּקֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא. לְעֵלָּא מִן כָּל בִּרְכָתָא וְשִׁירָתָא תֻּשְׁבְּחָתָא וְנֶחָמָתָא דַּאֲמִירָן בְּעָלְמָא, וְאִמְרוּ אָמֵן: עַל יִשְׂרָאֵל וְעַל רַבָּנָן, וְעַל תַּלְמִידֵיהוֹן וְעַל כָּל תַּלְמִידֵי תַלְמִידֵיהוֹן, וְעַל כָּל מַאן דְּעָסְקִין בְּאוֹרַיְתָא, די בְּאַתְרָא (קַדִּישָׁא) הָדֵין וְדִי בְכָל אֲתַר וַאֲתַר, יְהֵא לְהוֹן וּלְכוֹן שְׁלָמָא רַבָּא חִנָּא וְחִסְדָּא וְרַחֲמֵי וְחַיֵּי אֲרִיכֵי וּמְזוֹנֵי רְוִיחֵי וּפֻרְקָנָא מִן קֳדָם אֲבוּהוֹן די בִּשְׁמַיָּא וְאַרְעָא וְאִמְרוּ אָמֵן: יְהֵא שְׁלָמָא רַבָּא מִן שְׁמַיָּא וְחַיִּים טוֹבִים עָלֵינוּ וְעַל כָּל יִשְׂרָאֵל, וְאִמְרוּ אָמֵן: עוֹשֶׂה שָׁלוֹם בִּמְרוֹמָיו הוּא בְּרַחֲמָיו יַעֲשֶׂה שָׁלוֹם עָלֵינוּ וְעַל כָּל יִשְׂרָאֵל וְאִמְרוּ אָמֵן:

עין משפט נר מצוה

[1] א מיי׳ פ״ג מהל׳ מעשה הקרבן הלכה ח:
[2] ב מיי׳ פי״ח מהל׳ פסה״מ הל׳ ז:
[3] ג מיי׳ פי״ז שם הלכה ח:

תורה אור השלם

[4] וזאת תורת זבח השלמים אשר יקריב ליהוה:
ויקרא ז, יא

שיטה מקובצת

[5] סימן הספסת ובי״ח וקבל״ל סמגרין נמקרים קדיים רשלרים חנכרים המלאין ומדיין לאמרין ומכ״ל ומפ״ט הפרים (כריכ):

ביאורים על הדרן

נקראו חכמי התלמוד חכמי ראמה כי כמו שאמת יענה דרכו וכל העולם כולו לא יוכלו להשליך האמת ארצה, כך התלמוד לפי שהוא אמת מצד עצמו יש לו קיום אף על גב שכל האומות מלעיגין עליו אפילו הכי הוא מקובל וטוב ויפה הדבר עלינו ועל זרעינו אחרינו לעשותו עד העולם, ולפי שהתלמוד אינו כהודוי רק אצל ישראל וכן ישראל אינם מהודדים לפני השם יתברך רק בשביל התורה שבעל פה שהיא הסימן המובדל המבדיל בין ישראל לעמים כמו שאפרש בסמוך. על כן אנו נוהגין לומר בכל סיום מסכת הדרן עלך והדרך עלן. גם אין מי שנותן דעתו על התורה שבעל פה שלא השכח חס ושלום רק אנו, וזהו דעתן עלן, וכן התורה שבעל פה היא המגנה על ישראל ולכך נקראת גמרא שהוא ריח של גבריאל מיכאל רפא״ל אוריא״ל לומר כי העוסק בגמרא חונה מלאך ה׳ סביב לו להצילו מימיני מיכאל ומשמאלו גבריאל ומלפניו אוריאל ובאחריו רפאל, ועל ראשו שכינת אל בדברי חכמים. וזהו דעתך עלן כלומר השגתך עלן והאיל ישראל התורה שבעל פה הן שני תאמי צביה שלא יהשוו זה פזה לא בעלמא דין ולא בעלמא דאתי, ולהיות שהתלמוד אינו חביב ומהודר כל כך רק אצל בעלי התורה אבל לא אצל יושבי הקרנות ע״כ אני מריים ששם חלקינו מיושבי בית הכדרש ולא שם חלקנו מיושבי הקרנות. (ספר החיים. זכיות ט״ב)

דגם מה שנוהגין הרבלין אנו להזכיר בסיום כל מסכתא רב אפא עם עשרה בניו שהיו מאירים וגדולים בתורה ע״י שהיה עושה להם סעודה בסיום המסכתא כי עשיר היה והיה מחזיק לעוסקי התורה, לכן זכה שמזכיריין אותו עם עשרה בניו הרומים כאלו הוזכרו עשרת הדברות, כי מלת רב אפא הוא רמז על מעלה משה רבינו ע״ה שנאמר כי דבר אתה עמנו ונשמעה, ועיקר מעלתו של משה רבינו שדבר עם השי״ת פ״ה אל פ״ה שהוא אותיות אפא. ואיתא במדרש לחד פ״ד דאנכי אינו בכלל הדבורות ופתח באנכי רק להודיע מי הוא המצוה. ע״כ בא מלת אפא״ א להודיע מלבו של אותו הפ״ד, כי נוטריקון של אפא״ פתח פ״א שבני אנכי״. נגר מצות לא יהיה לך וגומר שנאמר בעובדי ע״ז לא תחנם והוא בהיקף משאר בני אדם שראוי לחננם ולרחם עליהם כמו שדרו״ל והלכה בדרכיו מה הוא חנון אף אתה תהא חנון, לכן נקרא האחד חנינא. נגר לא תעשה לך פסל, שלבסוף אחר העשייה יגחם על העשייה שראוה שפה להם ולא יראבו יהם דן דם פשוטי וגולמי כלי עץ, נקרא האחד נחמן מלשון נחמתי כי עשיתים. נגר לא תשא שהוא לשון רוממות והתגאותא שלא יחשוב האדם שכוח גשא והכבר השם שנשבע בשמו וכמו שנשבע יוסף בחי פרעה, וכן מצינו שהיו נשבעין בחיי המלך, נקרא האחד רבי שהוא לשון רוממות. נגר מצות זכור את יום השבת נקרא האחד אר״א, שבבי״ שם נגר ששת ימי המעשה. ונגר בכבד נקרא האחד אבא מרי שהוא הכבוד שהבן קורא לאביו אבא מרי. נגר לא תרצח נקרא האחד אחאי לשון אחות, כי כשהשוב כל אחד לחבירו כאח לא יהרגהו לרעך כמוך. ואף כי הרציחה הראשונה שהיה בעולם היתה בכ׳ אחים שקין דרג את הבל אחיו. ובנגר לא תנאף שדרך המנאפים לקרוץ ולרמוז בעינים כמו שנאמר קורץ בעיניו. נקרא האחד רפרם מלשון רפוי בעיניו. ונגר לא תגנוב נקרא האחד רבינו מלשון רגוב בדי למוכרו. נגר לא תענה נקרא האחד פורחב מלשון פרח בת אשר שהיא העידה ליעקב שיוסף חי אמר לה כה החיה. ובנגר לא תחמוד שנאמר כו בית ואשת רעך, נקרא האחד דרו מלשון דירה בית, וגם האשה נקראת בית כמו שאמר ר׳ יוסי מעולם לא קריתי לאשתי אלא ביתי כו׳. ובמו שמתחילין אחר סיום התורה בשמחת תורה בראשית שאין עומדין על הפרק וכן בסיום התורה אין עומדים כדי שלא ליתן פתחון פה לשטן לקטרג לומר שכבר סיימו התורה ומבטלין ח״ו מהתורה, לכן מתחילין מיד והזהרין לעסוק בתורה לקרות מבראשית, ולזה ירמזו בני רב אפא בעשרה שמות אלו נגד העולם כשבל התורה הנקראת ראשית. וראי״ל בראשית נמי מאמר א׳ הוא. ולחיות כי העולם נברא בחסד וחנינא מאת השם כמו שנאמר עולם בחסד יבנה לכן נקרא א׳ חנינא. ונגר ראמר אלהים יהי אור ונומ״ר שאו״ל שאור שנברא ביום ראשון נגזז הקב״ה לצדיקים והבדילו לעתיד לבא, נקרא האחד רמי מלשון הרומות והבדלה. ונגר ראמר אלהים יהי רקיע שאמרו חז״ל שהרמים התחתונים בוכים עד שנחמן הקב״ה ואמר להן שעתידין להתקרב על גבי המזבח, נקרא האחד נחמן. ובנגר ראמר יקוו המים וגומר שארז״ל שים אוקינוס מקוף הארץ והארץ נראה מתוכן, נקרא האחד פורחב מלשון פרח המשכן. ובנגר מאמר הדשא ארץ דשא וגומר, וגאמר וכל שיח השדה טרם יהיה בארץ עד ואד יעלה מן הארץ, נקרא האחד אדא מלשון אד. ונגר מאמר יהיו מאורות שנבראו מתחלה שניהם גדולים הרומים על יעקב ועשו שהיו אחים, ולכן הגוים מרגים לחמה וישראל ללבנה, ועל זה אר״ל שהמאורות ליקרן על כי אחים שנשפך דמם כמים כו׳, לכן נקרא האחד אחא. ונגר מאמר ישרצו המים שרץ נפש חיה והדגים פרים ורבים ויחר מכל בעלי חיים, לכן נקרא האחד רפרם מלשון פריה ורביה. ונגר מאמר תוצא הארץ נפש חיה וגומר והם נבראו לעבור עבודת משא בתוף ישאו כל צרכי בני אדם, לכך נקרא האחד דרו מלשון דרו באגדה. ונגר מאמר נעשה אדם כצלמנו שנברא האדם יחיד והוא היה אב לכל הבאים אחריו, נקרא האחד אבא מרי. ונגר מאמר הנה נתתי לכם את עשב זורע זרע וזה הוא עיקר מפונם ורכושם של אדם שהיה להם לאכול זרע השדה, לכן נקרא האחד רכיש. עכ״ל דברי הגאון הגדול כמהר״ר משה איסרל״ז זצ״ל (ש״ש ב״ק 90 ד״ה):

מסורת הש״ס

[6] ע׳ תי״ב אחרי פ״ט הי״ז.

שינויי נוסחאות

[1] כמי״ל ומ״ש נוסף הואיל והזר כשר בה: [2] בל״ל פוסל (רי״מ ב״ע וכ״ה בדפו״): [3] ל״ל פסל (רעב״ע): [4] לדבתן (כתה״י וב״ש): [5] ל״ל בבמה (ש״ח): [6] תאכל בשר מזבח השלמים אשר לה׳ וטומאתו עליו ואקשינהו רחמנא לומר שדינם שוה בין בבמה גדולה בין בבמה קטנה כל״ל (ב״ש): [7] נגלה נלרך להוסיף הספר״ל:

ליקוטים

איתא גבי אליה הוה ליה לאקשויי ולתרוצי דאליה לא הוה קריבה אלא בבמה גדולה וטעמא דחזה ושוק כבי תנופה דכתיב בהו להניף תנופה לה׳ וא״כ אליה דלא בעיא תנופה פשיטא דנוהגת בבמה קטנה. ומפה שכתבנו קרשיא גם על הטעם הנ׳ שהיו חולין שנעשו על טהרת הקדש דא״כ מאי קשיא לרש״י ל״ל מחזה ושוק והלא חולין היו ואין לכהן בהם כלום. ותו שלא היה בכהר שאול שיאכלו שאר הקרואים קדשים והוא יאכל חולין. גם הטעם הנ׳ שאמרו דנדי הבזק דהבזק שאין אליתו קריבה דחיק, דמאי רבותיה דשאול שנתנו לפניו מנה יפה זנב הנדי, והלא פחיתות היה כי רוב המפשיטים מניחים אותו עם העור. ותו דלא מצינן בכתוב שקורא אותו אליה אלא זנב נקרא, ולפיכך הוצרכו התוס׳ להרץ דרוב הספחים טלאים היו, משמע בהדיא כי זנב נקרא אליה. ומה שנ״ל בתירוץ הקושיא דפליגי אמוראי אם הזבח היה חולין או שלמים, כי ר׳ יוחנן דאמר שוק ואליה פובר שהוכח היה חולין ומה שכתוב כי הוא יבדך הוכח הינו ברכה דלחם, וכן מירשי מקצת מפרשים. ומה שהוזכר הבמה לא שהיו מקריבין הזבח בבמה. אלא שם היו מתקבצים הקרואים לאכול לכבוד האכסנאים, וכל זביחה בהמה אפילו חולין נקרא זבח, ור׳ יוחנן דחיק אותו לשון והעליה דמשמע מה שעל השוק והוא דבר חשוב ומנה יפה והוא האליה ולפיכך סובר דלא הוו שלמים ומה שלא כתב בהדיא השוק ואליה משום דהוה משמע השוק בפני עצמו והאליה בפני עצמה, ומש״ה כתב והעליה כלומר עם מה שעליה מחובר כדי שתהיה מנה יפה שפי. ור׳ אלעזר ס״ל שלמים היו ולפיכך א״א לפרש אליה כפשטה אלא שוק וחזה שהם מנה יפה. שכן היתה מנת הכהנים, וס״ל דחזה ושוק לא היה נוהגין בבמה קטנה. ור׳ שמואל בר נחמני ס״ל דאפ״ג דאין חזה ושוק נוהגת בתורת חיוב בבמה קטנה, לא היה מכבד שמואל את שאול לקחת מנת הכהנים לתת לפניו, שאפ״ם שלא היה חיוב כדבר מ״מ לא היה שמואל מונעו ממה שנושים בבמה גדולה כיון שיש בו חפצא לכהנים ומש״ה אמר מאי והעליה שוק ושופי וכו׳. הנראה לעניות דעתי כתבתי.
(תכ״ה ח״ב ס׳ תרע״ג)

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com